

บริบทการผลิตครูของต่างประเทศ: บทเรียนที่สามารถปรับใช้ในประเทศไทย
Foreign teacher preparation context: The lesson is capable to apply to Thai
education system

ณัฐฉาน ฟุเต็มวงศ์* วีรวิชญ์ ปิยนนทศิลป์** คมศิลป์ ประสงค์สุข** ศุภครจิรา พรหมสุวิชา***
Nuttchana Futemwong* Weerawit Piyanonthasin** Komsin Prasongsuk** Supukjira
Promsuwicha***

นักวิจัยอิสระ* มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน** คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา***
Independent researchers* Rajabhat University, Mae Hong Son campus**
Factory of Education, Burapa University***

บทคัดย่อ

เมื่อกล่าวถึงหลักการปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทย หนึ่งในประเด็นที่หลาย ๆ คนต่างหยิบยกขึ้นมาวิพากษ์วิจารณ์ นั่นก็คือ ความแตกต่างระหว่างระบบการศึกษาไทยกับระบบการศึกษาของต่างประเทศ ซึ่งได้มีการนำมาเปรียบเทียบกันหลายต่อหลายครั้ง กลุ่มประเทศที่มีการปฏิรูปการศึกษาได้สำเร็จนั้น เพราะมีการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาคนในชาติให้มีความรู้ ความสามารถ และมากประสบการณ์ โดยมีการใช้การศึกษาเป็นตัวชี้วัดในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ เพื่อให้คนภายในชาติได้นำความรู้ไปพัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรือง สังเกตได้จากประเทศที่พัฒนาแล้วประชากรจะมีความรู้ในระดับสูง ซึ่งทุกประเทศทั่วโลกต่างก็มีความคิดเห็นตรงกันว่าประเทศจะไม่สามารถพัฒนาได้เลยหากประชาชนไม่ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ดังนั้นต่างก็เร่งกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาการศึกษา โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูเป็นลำดับแรก เพราะมีความเชื่อว่าตัวแปรที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก็คือคุณภาพของครู เพราะครูเป็นทรัพยากรบุคคลในการพัฒนาการศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศโดยตรง การเรียนรู้จากผู้ประสบความสำเร็จ “ลอกแบบและพัฒนา” คือการเอาส่วนที่ดีของเขามาปรับใช้ ดังนั้นการยกระดับและการพัฒนาครูของต่างประเทศ จึงเป็นบทเรียนหนึ่งที่สามารถนำไปประยุกต์และบูรณาการเพื่อการยกระดับคุณภาพครูทั้งในด้านการผลิต การพัฒนา และการใช้ครูเพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนต่อไป

คำสำคัญ: การผลิตครูต่างประเทศ, บทเรียน, การศึกษาในไทย.

Abstract

When looking at the principles of education reform in Thailand, one of the most highlighted issue that people have raised for criticize is the difference between Thai and Foreign education system, which has been compared many times. Countries that have successfully reformed education were able to do so because there is an effective system for the reform of education, allowing their citizens the opportunity to build knowledge, abilities and experience in various fields for development of the country. It can be noted that in developed countries, the general population is highly educated; all countries of the world share the same view that countries cannot develop at all without quality education. Therefore, there is both need and desire to set up policies for educational development, often with a focus on teacher development

as the first priority. It can be argued that one of the more important variables affecting student achievement is the quality of the teachers; teachers are the human resources for the educational development, which leads to national development. Learning from successful people through the "copy and develop" method allows one to learn, adapt, and apply the best parts of such success. Therefore, enhancing and developing teachers abroad is one lesson that can be applied and integrated to enhance the quality of education and to development management skills that suit the further development of learners.

Keywords: Foreign teacher preparation, Lesson, Thai education system.

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เป็นกรอบและเป็นฐานรองรับการปฏิบัติ เป็นการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ทางปัญญาครั้งสำคัญของชาติจนก้าวล่วงเข้าสู่ทศวรรษที่สอง จากบทสรุปย้อนหลังในช่วงระยะเวลา 10 ปี ที่ผ่านมา (ปีพ.ศ. 2542-2552) ได้มีการติดตามประเมินผลความก้าวหน้าของ “การปฏิรูปการศึกษา” ซึ่งพบว่าในช่วงแรกนั้น การดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ดำเนินไปด้วยดีพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับนโยบาย แต่เมื่อ ลงมาสู่ภาคการปฏิบัติกลับพบเห็นปัญหาและอุปสรรคในหลากหลายประเด็น ปัญหาที่ปรากฏค่อนข้างชัดเจนก็คือ ปัญหาเกี่ยวกับ “ครู” ซึ่งแม้จะดูเหมือนมีความรู้ ความเข้าใจ “แนวการจัดการศึกษา” ที่เน้นความสำคัญที่นักเรียนที่เรียกกันว่า “เอาเด็กเป็นตัวตั้ง (Learner Center)” แต่ในการปฏิบัติสอนจริงมีครูจำนวนน้อยมากที่สอนโดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุดได้ดี และมีสถานศึกษาจำนวนน้อยมากเช่นเดียวกัน ที่ครูส่วนใหญ่สอนโดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุดดังกล่าวก็มีสาเหตุมาจาก “ยังไม่มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน” และขาดเอกสารและสื่อต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในวิธีดำเนินงานและไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด แนวการจัดการศึกษาดังกล่าวนี้นี้ เป็นเสาหลักของการปฏิรูปการศึกษาดังนั้นเมื่อมีปัญหาในเชิงปฏิบัติ ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนด เพราะขาดครูที่เป็นลักษณะ “ครูต้นแบบ” การปฏิรูปการศึกษาที่ทำท่าจะไปด้วยดีก็ก้าวไปได้ไม่มากเท่าที่ควร ในขณะที่เดียวกันก็มีปัญหาอื่น ๆ ปรากฏขึ้นมาอีกหลายประการ ซึ่ง ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับ “ครู” นั่นเอง เกี่ยวกับประเด็นจากการปฏิรูปการศึกษาในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมามีการวิเคราะห์และประเมินสรุปจากหน่วยงานหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งพบประเด็นที่เป็นปัญหาอุปสรรคหลากหลายประการที่บ่งชี้ให้เห็นถึงสภาพของความ “ล้มเหลว” ของการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งจะต้องเร่งปรับปรุงแก้ไขให้เสร็จสิ้น เพราะจากการประเมิน ปรากฏว่าเกือบจะไม่มีสิ่งใดที่แสดงว่าดีขึ้นเลย ไม่ว่าจะเป็นด้านนักเรียน ในด้านตัวครู ในด้านการบริหารจัดการศึกษา อาทิ สถานศึกษาจำนวนมากไม่ได้มาตรฐาน ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ขาดแคลนครู อาจารย์ ที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม ไม่ได้คนเก่ง คนดี และใจรักมาเป็นครู ไม่มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการลงไปยังสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาที่แท้จริง ขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วนของสังคม ฯลฯ เกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวกับ “ปัญหาของครู” ที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการศึกษานั้น ภาวิธ ทองโรจน์ (2551) ได้กล่าวถึงปัญหาดังกล่าวนี้อย่างน่าสนใจว่า ในประเทศฟินแลนด์ซึ่งถือว่าเป็นประเทศที่คุณภาพการศึกษาดีที่สุดในโลก วิชาชีพที่ประชาชนยอมรับนับถือมากที่สุดคือวิชาชีพครู แต่ในประเทศไทยสังคมกลับมองเห็นว่าในปัจจุบันวิชาชีพนี้ ตกต่ำ จนองค์กรวิชาชีพครู เช่น ครูสภา ต้องวางยุทธศาสตร์การพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อให้กลับมาเป็นวิชาชีพชั้นสูงเหมือนในอดีต โดยมีมาตรการอันหนึ่งคือ การปรับปรุงกระบวนการ

ผลิตครู โดยเพิ่มหลักสูตรจาก 4 ปี เป็น 5 ปี แต่ปัญหาวิชาชีพครูอาจจะไม่สามารถแก้ไขเพียงการเพิ่มเวลาเรียนเท่านั้น การเรียนเพิ่มอีกหนึ่งปี อาจเห็นข้อดีชัดเจนคือช่วยสร้างประสบการณ์ในระหว่างเรียนให้มากขึ้น เพื่อให้ครูรุ่นใหม่พร้อมที่จะออกมาทำงานในสภาพจริง แต่วัตถุประสงค์ของครูสภาที่จะให้เงื่อนไขของเวลาเรียนมาเป็นฐานของการเพิ่มเงินเดือนและความก้าวหน้าในการรับราชการนั้นไม่น่าจะเป็นแนวทางแก้ปัญหาค่ะ เพราะแท้ที่จริงแล้วความก้าวหน้าทางราชการระยะยาวของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตร 4 ปี และ 5 ปี นั้นไม่แตกต่างกันเลย อย่างไรก็ตามความตกต่ำ ทางวิชาชีพครูอาจมาจากสาเหตุข้อเท็จจริงง่าย ๆ ประการหนึ่งซึ่งบัดนี้ยังไม่มีใครคิดแก้ไข นั่นคือการที่ประเทศไทยมีการผลิตครูมากถึงปี ละ 12,000 คน ในขณะที่อัตราการบรรจุใหม่ในแต่ละปี มีเพียง 3-4 พันคนเท่านั้น ซึ่งหมายความว่าในแต่ละปี บัณฑิตครูที่จบใหม่จะมีการตกงานเบื้องต้นเกือบหนึ่งหมื่นคน สถานการณ์เช่นนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลถึงภาพพจน์และความนิยมในการเข้าเรียนในสาขาวิชานี้ ไม่ถึงจุดให้นักเรียนที่เรียนเก่งและมีโอกาสได้เลือกสาขาได้มากให้ตัดสินใจเข้ามาเรียนครู นอกจากนี้ปัญหาคูรยังมีอีกมาก เช่น ภาพรวมในประเทศยังนับว่าขาดแคลนครู แต่นโยบายจำกัดกำลังคนภาครัฐ ก็เป็นอุปสรรคต่อการแก้ไข ปัญหา และนอกจากนี้ในรายละเอียดยังพบว่าเราขาดแคลนครูในสาขาวิชาสำคัญ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษา เป็นต้น และยังพบอีกว่าไม่มี ความชัดเจนในนโยบายในการสนับสนุนผู้จบการศึกษาในสาขาวิชาที่ตรงกับเนื้อหาสาระมากกว่า เช่น บัณฑิตทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษา หันเข้ามาหาวิชาชีพครู แต่ยังถูกมาตรการในเชิงกีดกัน เช่น การกำหนดให้ผู้จะรับใบประกอบวิชาชีพครูได้ต้องไปเรียนเพิ่มเติมอย่างน้อยอีก 1 ปี เป็นต้น ดังนั้นการศึกษาระบบการผลิตครูของต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการพัฒนาการผลิตครูและนำมาปรับใช้กับประเทศไทยได้อย่างชัดเจน

ระบบการศึกษาและการผลิตครูของประเทศฟินแลนด์

ฟินแลนด์เป็นประเทศที่มีผลสำเร็จทางการศึกษาสูง และได้รับการยอมรับไปทั่วโลก ถ้ามาดูระบบการฝึกหัดและพัฒนาครู พบว่ามีความเข้มงวดมาก ตั้งแต่ระบบการคัดเลือกคนที่เข้ามาเป็นครู เพื่อให้ได้นักศึกษาที่มีความถนัดทั้งการสอนและเข้มแข็งทางวิชาการ โดยมีการคัดเลือกถึง 4 ขั้นตอน คือ การทดสอบระดับชาติ ระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งต้องได้คะแนนอยู่ในร้อยละ 20 แรกของกลุ่มผู้สมัคร จึงจะมีโอกาสผ่านไปอีกรอบที่ 3 คือ การสอบสัมภาษณ์ และสุดท้ายคือการตรวจสอบความเหมาะสมในการสอน ทักษะการสื่อสาร และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยต้องผ่านการทดสอบการสาธิตการสอนด้วย

กระบวนการผลิตครูของฟินแลนด์จะผลิตตามความต้องการ เป็นระบบปิด จึงไม่มีปัญหาการว่างงาน และการผลิตครูไม่ตรงตามวุฒิ ในกระบวนการผลิตจะมีการแยกระหว่างครูประจำชั้น (Homeroom teacher) และครูประจำวิชา (Subject teacher) โดยในระดับประถมศึกษาจะเน้นการพัฒนาความสามารถในการสอนในหลากหลายวิชาตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจ เช่น ดนตรี กีฬา และช่างเทคนิค เพื่อให้สามารถนำไปสอนนักเรียนได้หลากหลายวิชาเมื่อจบการศึกษาไปเป็นครู ครูประจำชั้นต้องจบการศึกษาระดับปริญญาโท ในสถาบันผลิตครูของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่มีอยู่ 10 แห่งทั่วประเทศ ส่วนครูประจำวิชา (Subject teacher) ต้องศึกษาในสาขานั้น ๆ เป็นเวลา 4 ปี ในคณะต่าง ๆ จากนั้นจึงมาศึกษาเพิ่มเติมด้านวิชาครูและศาสตร์การสอน (Pedagogy) อีก 1 ปี ซึ่งเมื่อจบการศึกษาแล้วจะได้ รับปริญญาโทก่อนออกไปเป็นครูในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนดพิเศษสำหรับครูการศึกษาพิเศษและครูแนะแนวที่ต้องมีคุณวุฒิระดับปริญญาโทด้านการศึกษาพิเศษและการแนะแนวสำหรับการฝึกประสบการณ์ในการสอนนักศึกษาครูจะต้องทำการฝึกสอน สลับกันกับการเรียนในภาคทฤษฎีในมหาวิทยาลัยเป็นช่วง ๆ โดยการฝึกสอนจะมีสามช่วงคือ ปี 1 ปี 3 และปีสุดท้าย เพื่อส่งเสริมประสบการณ์ในการสอนอย่างเข้มข้นโดยในกระบวนการฝึกสอนจะมีครูประจำ ที่สอนใน

รายวิชานั้น ๆ ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง (Mentor) คอยชี้แนะและประเมินการฝึกประสบการณ์เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและมีเพื่อนนักศึกษาจำนวน 1 คน สังเกตการณ์การฝึกประสบการณ์ในชั้นเรียนด้วย

ในประเทศฟินแลนด์นั้นการผลิตครูให้นั้นเรื่องของการคิด (Thinking curriculum) ที่ทำให้มีครูคุณภาพสูง สามารถสร้างนวัตกรรมและหลักสูตรของตัวเอง นอกจากนี้ยังสร้างโรงเรียนตัวอย่าง มีโรงเรียนสาธิตให้ครูได้ทดลองฝึกงาน และที่สำคัญกระตุ้นให้ครูเป็นผู้นำทางด้านการศึกษา อีกทั้งยังกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นให้สามารถจัดการและออกแบบศึกษาได้เอง และเริ่มต้นการแก้ปัญหาโดยการพัฒนาครูให้จบปริญญาโทเฉพาะด้านในวิชาที่สอนเท่านั้นและแต่ละชั้นเรียนจะประกอบไปด้วยครู 3 คน ต่อนักเรียน 21 คน โดยครูคนแรกทำหน้าที่เตรียมการสอนและเนื้อหาการเรียนทั้งหมด ครูคนที่สองทำหน้าที่ประเมินผล และครูคนที่สามทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษานักเรียน ส่วนการจัดเนื้อหาการเรียนนั้นมีหลักการง่าย ๆ คือ วิชาที่นักเรียนเรียนอ่อนให้เริ่มเรียนจากง่ายไปยาก ทำซ้ำจนเกิดเป็นทักษะ ส่วนวิชาที่เก่งแล้วต้องให้เรียนอย่างเข้มข้น และเรียนล่วงหน้าตรงนี้เป็นจุดที่น่าสนใจในการพัฒนาคนเก่งเพราะคนกลุ่มนี้จะกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

ประเทศฟินแลนด์ เริ่มก่อตั้งภาควิชาการฝึกหัดครู (Department of Teacher Education) ของ University of Helsinki เมื่อประมาณ 40 ปี (ค.ศ. 1974) ที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยแห่งนี้ถือเป็นมหาวิทยาลัยที่ใหญ่ที่สุดในฟินแลนด์ซึ่งอยู่ในคณะพฤติกรรมศาสตร์ (Faculty of Behavioral Sciences) โดยการฝึกหัดครูของฟินแลนด์ให้ความสำคัญกับการฝึกสอนหรือการฝึกประสบการณ์อาชีพครูสำหรับผู้ที่จะเป็นครูได้ต้องผ่านการฝึกสอนก่อนเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรวิชาชีพครูทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท มีการฝึกสอนประมาณ 20 หน่วยกิต ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแผนการเรียนและระดับชั้นตามระบบ ECTS (European Credit Transfer System) ซึ่งใช้ในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปสำหรับใช้เทียบโอนรายวิชา ซึ่ง 1 หน่วยกิต ของ ECTS มีชั่วโมงปฏิบัติงาน 27 ชั่วโมง (1 ECST= 27 hours of work) ซึ่งถ้าคิดเป็นชั่วโมงฝึกสอนจะต้องใช้เวลา 540 ชั่วโมง ถ้าฝึกสอนวันละ 8 ชั่วโมงจะใช้เวลา 60 วัน ถ้าฝึกสอนวันละ 5 ชั่วโมงก็จะใช้เวลา 108 วัน การฝึกสอนไม่มีเกรดหรือคะแนน โดยต้องฝึกสอนจนกว่าจะได้รับการประเมินว่า “ผ่าน” มีความสามารถเป็นครูได้ ความต้องการให้เกิดสมรรถนะในวิชาชีพครูใช้กระบวนการให้นักศึกษา วิชาชีพครูได้เข้าไปสัมผัสกับบรรยากาศของอาชีพครูในโรงเรียนโดยตรง การฝึกหัดครูให้ความสำคัญกับครูระดับชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา (ระดับชั้นหรือเกรด 1 ถึง 9) โดยแยกเป็นกลุ่ม ๆ ได้แก่ กลุ่มครูประจำชั้นเรียน (Class teacher education) กลุ่มครูสอนรายวิชา (Subject teacher education) กลุ่มครูการศึกษาพิเศษ (Special education) และกลุ่มครูระดับชั้นก่อนวัยเรียนและอนุบาล (Kindergarten teacher and early childhood education) และได้กำหนดสมรรถนะหลักสำหรับครูไว้ 5 สมรรถนะ ดังนี้ 1) ความมั่นใจในตนเอง (Self-confidence) เป็นสมรรถนะเชิงนามธรรมที่ต้องมีการวัดจากพฤติกรรมการแสดงออก และยังให้ความสำคัญกับบุคลิกภาพของผู้ที่มีวิชาชีพครู 2) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) เป็นสมรรถนะเชิงนามธรรมอีกเช่นกัน ซึ่งกระบวนการวัดและประเมินความคิดสร้างสรรค์จำเป็นต้องใช้ฐานความรู้ทางพฤติกรรมศาสตร์ 3) ทักษะทางปัญญา (Meta-cognitive skills) เป็นการส่งเสริมกระบวนการทางปัญญา สมรรถนะด้านนี้เกี่ยวข้องกับความสามารถทางสมองในการคิดเชิงอภิธานหรือองค์รวม 4) ทักษะการปฏิสัมพันธ์ (Skills to direct interaction) อาชีพครูมีความจำเป็นต้องมีการเผชิญหน้า มีการติดต่อทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง การมีสมรรถนะด้านการปฏิสัมพันธ์อย่างตรงตามประเด็นเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือสร้างความเข้าใจให้ลูกศิษย์มีความสำคัญมาก 5) ความสามารถในการออกแบบสิ่งแวดล้อมทางการสอนการศึกษาค้นคว้า และการเรียนรู้ (Ability to create teaching-studying-learning environments) (เกษมสันต์ วัฒนาณรงค์, 2556)

เดิมทีหน่วยงานผู้ให้การศึกษาครูในประเทศฟินแลนด์ คือ Seminarium หรือวิทยาลัยครูแต่ได้ถูกย้ายให้เป็นความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยในปี ค.ศ. 1970 นับจากนั้นก็ได้มีการปฏิรูปการศึกษาครูต่าง ๆ และได้

กำหนดให้ครูทุกคนเรียนจบในระดับปริญญาโท โดยปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยที่ผลิตครูอยู่ 11 แห่ง และวิทยาลัยผลิตครูระดับอาชีวศึกษาอีก 5 แห่ง และมหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาเหล่านี้เป็นผู้กำหนดเกณฑ์คุณสมบัติและจัดการคัดเลือกนักศึกษาด้วยตนเอง โดยมี Higher Education Evaluation Council เป็นผู้กำกับติดตามหลักสูตรการผลิตครูในประเทศฟินแลนด์ เพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษาคูให้เป็นไปตามมาตรฐาน

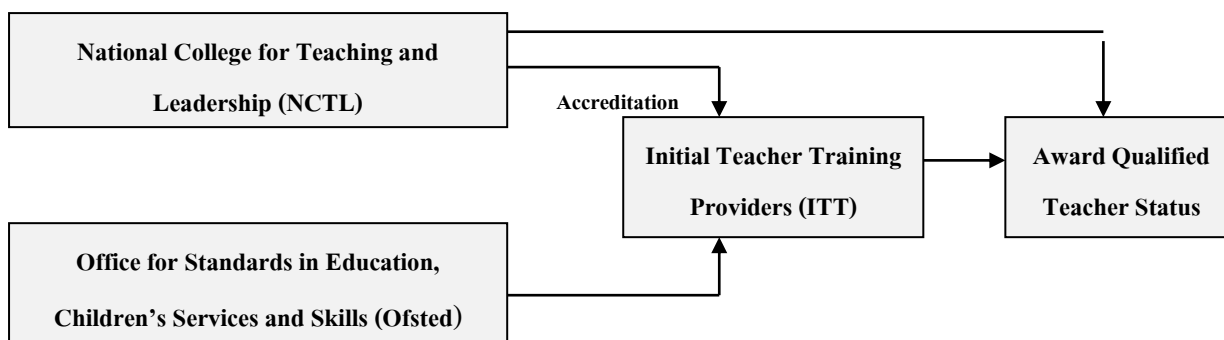
Finnish National Agency for Education (EDUFI) เป็นหน่วยงานพัฒนาแห่งชาติ มีหน้าที่ในการพัฒนาการศึกษาและการฝึกอบรม การศึกษาปฐมวัยและการดูแล ตลอดจนการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงการส่งเสริมความเป็นสากล โดย EDUFI เป็นอยู่ใต้การบังคับบัญชาของกระทรวงศึกษาธิการและวัฒนธรรม และมีภารกิจและองค์กรที่กำหนดไว้ในกฎหมาย (Ministry of Education and Culture, 2016)

ในประเทศฟินแลนด์ มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษา เป็นผู้กำหนดเนื้อหาในหลักสูตรการศึกษาคู โดยให้น้ำหนักไปที่ความเชื่อมโยงระหว่างหลักวิชาการสอนและงานวิจัย (Ministry of Education and Culture, 2016) ก่อนจบการศึกษา นักศึกษาคูจะต้องฝึกสอนในโรงเรียนในเครือมหาวิทยาลัยเป็นเวลา 1 ปี เต็ม ซึ่งโรงเรียนเหล่านี้เป็นโรงเรียนต้นแบบที่ให้นักศึกษาคูและนักวิจัยได้ลงพื้นที่ทำการวิจัยพัฒนารูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอน และทำความเข้าใจกับงานและความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของโรงเรียน เป้าหมายของการฝึกสอน คือ เพื่อให้นักศึกษาคูพัฒนาตนเองเป็นครูที่เป็นอิสระ มีความรับผิดชอบ มีการเรียนรู้ พัฒนาตนเอง มีความเชี่ยวชาญมากขึ้นในเรื่องสาขาวิชาของตัวเอง และเรียนรู้ที่จะพัฒนาชุมชน การทำงานร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในทีมงานสอน (Ministry of Education and Culture, 2016)

บทเรียนจากฟินแลนด์ หากจะนำมาใช้ต้องนำข้อคิดมาใช้ แต่จะเอาระบบฟินแลนด์มาใช้จะไม่ได้กับระบบการศึกษาของไทย เพราะจุดเริ่มต้นของความเชื่อต่างกันโดยสิ้นเชิง ฟินแลนด์เชื่อในศักยภาพของคน เชื่อในศักยภาพของครู ครูทุกคนเป็นคนดีและมีความสามารถ ส่วนของไทยครูเป็นคนที่ปล่อยให้ทำงานตามที่ตนเองปรารถนาโดยอิสระไม่ได้ มองว่าต้องมีกฎ ระเบียบ เงื่อนไขกำหนดให้ต้องทำอย่างนั้นทำอย่างนี้ ส่งงานตามกำหนด จิปาถะ หรือหากจะเปรียบกับทฤษฎี X ทฤษฎี Y ฟินแลนด์ กับไทย เชื่อกันคนละอย่างเลยทีเดียว

ระบบการศึกษาและการผลิตครูของประเทศอังกฤษ

จากการศึกษาเอกสาร House of Common's Library Briefing Paper ในเรื่อง Initial Teaching Training in England (Parliament, 2018 อ้างถึงใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) สามารถสรุปประเด็นเกี่ยวกับระบบการผลิตครูในประเทศอังกฤษได้ดังนี้ 1) หน่วยงานผลิตครูของประเทศอังกฤษในประเทศอังกฤษ ครูที่สอนในโรงเรียนที่อยู่ภายใต้สังกัดหน่วยงานท้องถิ่นจะต้องมีสถานะ QTS หรือ Qualified teacher status ซึ่งผู้ให้สถานะนี้คือ National College for Teaching and Leadership (NCTL) โดยจะมอบให้หลังจากที่ครูฝึกหัดเรียนจบหลักสูตรครูเบื้องต้นที่กำหนดจากมหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนที่ได้รับการรับรองจาก NCTL ซึ่งสถาบันกลุ่มนี้มักถูกเรียกว่า Initial Teacher Training Providers (ITT providers) เป็นผู้จัดหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อผลิตและเตรียมครูเข้าสู่วิชาชีพ โดยมี Ofsted หรือ Office for Standards in Education, Children's Services and Skills สังกัดรัฐสภา เป็นผู้ตรวจประเมินหลักสูตรอีกทีหนึ่ง โดยสามารถสรุปได้ตามแผนภาพต่อไปนี้

รูปแบบการผลิตครูของประเทศไทยอังกฤษ

ครูทุกคนในโรงเรียนของรัฐ โรงเรียนพิเศษ และโรงเรียนเอกชน ต้องมีฐานะเป็นครูด้วยคุณสมบัติความเป็นครูที่มีคุณภาพ (QTS) ซึ่งอนุมัติโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการแก่ผู้เรียน สำเร็จสถาบันการฝึกหัดครู ข้อบังคับนี้ตั้งใจที่จะให้ครูมีความรู้และสมรรถภาพตามมาตรฐานอันเกี่ยวกับเนื้อหาและหลักสูตร การวางแผนและการประเมินผล ยุทธวิธีการสอน และการพัฒนาวิชาชีพครูต่อเนื่อง คุณสมบัติของครูตามหลักสูตรต่าง ๆ จะได้รับ QTS แม้ว่าครูบางคนอาจมีความเชี่ยวชาญในการสอนเด็กแต่ละช่วงอายุ แต่ก็ถือว่าเป็นครูที่มีคุณสมบัติ สถาบันทั้งหมดที่จัดการเรียนการสอนนำไปสู่ฐานะความเป็นครูที่มีคุณสมบัติต้องได้รับการเห็นชอบจากรัฐมนตรี ผู้ซึ่งมีหน่วยงานการฝึกหัดครู (TTA) เป็นผู้ให้คำแนะนำ TTA ทำหน้าที่ให้การรับรองการฝึกหัดครูตั้งเมื่อ พ.ศ. 2537 ให้เป็นหน่วยงานที่ควบคุมดูแลมาตรฐานการฝึกหัดครูของรัฐบาล TTA รับผิดชอบต่อการติดตามสถาบันการฝึกหัดครูเพื่อให้แน่ใจว่าปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดการฝึกหัดครู โดยทั่วไปจะมีหลักสูตร ดังนี้

1. การฝึกหัดครูที่สอนในระดับอนุบาล ประถม และมัธยมต้น รับผู้สำเร็จการศึกษาจากมัธยมปลายเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา โดยปกติหลักสูตรจะใช้เวลา 4 ปี ผู้เรียนจะเรียนหลักสูตรต่างกันเมื่อสำเร็จแล้วได้รับประกาศนียบัตรหรือปริญญาตรีทางการศึกษา หรือจะเรียนหลักสูตรที่ได้รับปริญญาตรีทางศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์ และได้รับ QTS พร้อมกันไปด้วยก็ได้
2. หลักสูตรประกาศนียบัตรครูหลังปริญญาตรี รับผู้ได้รับปริญญาตรี สาขาศิลปะหรือสาขาวิทยาศาสตร์ก่อน แล้วจึงเข้าเรียนการฝึกหัดครูในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา หลักสูตรนี้ปกติใช้เวลา 1 ปี เมื่อสำเร็จแล้วจะได้รับประกาศนียบัตร PGCE หรือประกาศนียบัตรบัณฑิตศึกษามีสิทธิ์สอนในระดับมัธยมปลายหรือมัธยมต้น

ในประเทศไทย การฝึกหัดครูมี 2 แนวทาง คือ 1) เรียนจบชั้น 12 แล้วศึกษาต่อวิทยาลัยการฝึกหัดครู 3 ปี ได้ประกาศนียบัตรครู (Certificate) 2) เรียนจบปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยแล้วเรียนครูต่ออีก 1 ปี ได้ประกาศนียบัตรชั้นสูง (Diploma) ในแต่ละปี มีครูกว่า 30,000 คน เดินเข้าสู่เส้นทางอันหลากหลายในการเป็นครูในประเทศไทย โดยความแตกต่างหลักของแต่ละเส้นทางอยู่ที่ว่าหลักสูตรนั้นจัดโดยโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย และผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องจ่ายเงินค่าเล่าเรียนเองหรือได้รับเงินเดือนระหว่างเรียนในทุกหลักสูตรจะรวมการฝึกงานในโรงเรียนอย่างน้อย 2 ที่ และนำไปสู่ QTS เมื่อเรียนจบแล้ว (Parliament, 2018 อ้างถึงใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) นักเรียนที่จะเข้าเรียน/ อบรมในหลักสูตรฝึกหัดครูเบื้องต้นต้องได้เกรด C หรือ 4 เป็นอย่างน้อยในวิชาภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์ของหลักสูตรประกาศนียบัตรมัธยมศึกษา (General Certificate of Secondary Education: GCSE) หรือสามารถแสดงให้เห็นว่ามีความสามารถเทียบเท่าเกณฑ์ดังกล่าว สำหรับผู้ที่ต้องการเป็นครูในระดับประถมศึกษา ต้องได้เกรด C หรือ 4 เป็น

อย่างน้อยในวิชาวิทยาศาสตร์ในหลักสูตร GCSE อีกด้วย ทั้งนี้ ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2556 เป็นต้นไป ผู้ที่จะเข้ารับการฝึกอบรมจะต้องผ่านการสอบทักษะทางวิชาชีพในด้านการอ่านและการคำนวณก่อนที่จะเริ่มเรียน/ฝึกอบรม ไม่ว่าจะเข้าเรียน/อบรมในเส้นทางใดก็ตาม

ระบบการศึกษาและการผลิตครูของประเทศสิงคโปร์

การคัดเลือกครูของสิงคโปร์จะจำกัดการรับคนตามความต้องการที่แท้จริง รัฐบาลจะคำนวณอัตราว่างล่วงหน้าก่อนประกาศรับสมัคร เมื่อผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติเบื้องต้นแล้ว ต้องเข้าทดสอบทางภาษา สอบสัมภาษณ์ ซึ่งถือว่าเข้มข้นมาก เพราะมีผู้สมัครเพียง 1 ใน 8 เท่านั้นที่ผ่านการคัดเลือก สิงคโปร์ให้ความสำคัญในด้านการฝึกหัดครูและพัฒนาครูอย่างจริงจัง ด้วยการจัดตั้งสถาบันการศึกษาแห่งชาติหรือ NIE โดยเป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีนันยาง (Nanyang Technological University) เพื่อปรับปรุงการฝึกหัดครูด้วยการจัดหลักสูตรต่าง ๆ ให้ครูเข้ามาฝึกอบรมในระยะสั้นเน้นให้ครูทำวิจัยมากขึ้น และจัดตั้งศูนย์วิจัยเพื่อการศึกษาส่งเสริมและประสานงานวิจัยให้กว้างขวาง สร้างแรงจูงใจต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ที่เรียนดีได้เข้าสู่วิชาชีพครูมากขึ้น โดยมีกระทรวงศึกษาธิการทำหน้าที่สรรหาครูจากผู้ที่จบการศึกษาในระดับต่าง ๆ ทั้งจากมัธยมศึกษา เตรียมมหาวิทยาลัย อาชีวศึกษาและปริญญาตรี เพื่อเข้าบรรจุเป็นครูและเข้ารับการศึกษหลักสูตรการฝึกหัดครูในสถาบันการศึกษาแห่งชาติ พร้อมรับเงินเดือนและทุนจากกระทรวงศึกษาธิการในขณะที่เรียน

หลักสูตรผลิตครูของสิงคโปร์ดำเนินการบนโมเดล V3SK ของ NIE ที่เน้นการสอดประสานระหว่าง 1) ค่านิยมหลัก (Values) 3 อย่าง 2) ทักษะ (Skills) ที่จำเป็น เช่น ทักษะการคิดเชิงสะท้อนทักษะการจัดการตนเองและผู้อื่น เป็นต้น และ 3) ความรู้ (Knowledge) สำหรับศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะอย่างยิ่งมิติด้านค่านิยมที่ NIE เชื่อว่าเป็นหัวใจของคุณลักษณะความเป็นครู จึงมีโปรแกรมสำหรับการพัฒนาค่านิยมของนักศึกษาฝึกหัดครูอย่างเฉพาะเจาะจง นอกจากนี้ NIE ยังให้ความสำคัญกับการปฏิบัติ การสอนเป็นอย่างดี เพราะเห็นว่าช่วงเวลาของการฝึกสอนเป็นสาระสำคัญของหลักสูตรผลิตครูในแง่ของการฝึกปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน (Classroom teaching practice) ซึ่งเป็นรอยต่อสำหรับการเคลื่อนย้ายเข้าสู่วิชาชีพครู โดยเฉพาะการฝึกปฏิบัติแบบใหม่ ๆ ในแนวทางที่เป็นนวัตกรรมเพื่อให้ครูรุ่นใหม่สามารถทำงานภาคปฏิบัติในชั้นเรียนในแนวทางที่แตกต่างได้ แนวคิดนี้เห็นได้ชัดเจนจากการที่ NIE ของสิงคโปร์ได้กำหนดให้มีการบูรณาการกรอบแนวคิดของการฝึกการสะท้อนผลบูรณาการเข้าไปในการฝึกสอนเพื่อพัฒนานักศึกษาฝึกหัดครูให้เป็นครูที่มีนิสัยในการคิดเชิงสะท้อนได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, หน้า 243-245)

จุดเด่นอีกประการหนึ่งคือระบบการพัฒนาครูที่กระทรวงศึกษาธิการของสิงคโปร์กำหนดให้ครูที่สอนวิชาเดียวกัน ระดับชั้นเดียวกัน ต้องเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานร่วมกันทุกสัปดาห์ซึ่งครูแต่ละคนจะได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน ปัญหาอุปสรรค และจะได้รับข้อเสนอแนะจากสมาชิกคนอื่น ๆ ที่เข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ เวทีดังกล่าวยังเป็นพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนนวัตกรรมการสอนที่ดีของครูแต่ละคนด้วย จึงเรียกได้ว่าเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional learning community: PLC) ที่กระทรวงศึกษาธิการของสิงคโปร์ถือว่าเป็นกิจกรรมบังคับ โดยครูที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมจะไม่ได้รับการพิจารณาความดีความชอบประจำปี กิจกรรมดังกล่าวนี้เป็นองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพครูของสิงคโปร์ ระบบฝึกหัดครูจึงได้กำหนดเรื่องการอุทิศตนต่อวิชาชีพและชุมชนไว้ให้เป็นค่านิยมอย่างหนึ่งในโมเดล V3SK ด้วย

การผลิตและพัฒนาครูของสิงคโปร์ดำเนินการโดย NIE ซึ่งเป็นหน่วยงานในกำกับของ Nanyang Technological University, Singapore ความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ และ NIE เป็นไปอย่าง

สอดคล้องรองรับกันเพื่อขับเคลื่อนการผลิตและพัฒนาครูของประเทศ ซึ่งสามารถ สรุปให้เห็นกลไกความร่วมมือได้ ดังนี้

- 1) กระทรวงศึกษาธิการเป็นฝ่ายสนับสนุนเงินเดือนสำหรับจ้างครู โดยมี NIE เป็นผู้ผลิตและพัฒนา
- 2) กระทรวงศึกษาธิการกำหนดคุณสมบัติทางวิชาการร่วมกับ NIE เพื่อเป็นมาตรฐานวิชาชีพครู
- 3) กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาคัดเลือกผู้เข้าศึกษาใน NIE ร่วมกับ NIE
- 4) กระทรวงศึกษาธิการร่วมพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรผลิตครูของ NIE
- 5) NIE ทำวิจัยสำหรับการกำหนดทิศทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

จากกลไกความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการของสิงคโปร์ และ NIE ที่มีทั้งงานด้านวิชาการและวิจัย การสอดคล้องกันในการกระบวนการคัดเลือกและกระบวนการผลิตรวมไปถึงการจ้างงานเพื่อบรรจุเป็นครูประจำการ กลไกความร่วมมือในลักษณะนี้ทำให้บัณฑิตที่จบจาก NIE ไม่จำเป็นต้องสอบหรือขอรับใบประกาศใด ๆ ในการสอน เนื่องจากการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่าง MOE กับ NIE ดังกล่าว เป็นสิ่งที่ประกันคุณภาพครูอยู่แล้ว สถาบัน NIE จัดให้มีการศึกษาสำหรับครูในหลายระดับ ตั้งแต่โปรแกรมการศึกษาครูขั้นต้นโปรแกรมการพัฒนาครูประจำการ และโปรแกรมสำหรับผู้นำ เช่น ครูใหญ่ หัวหน้าภาควิชา และผู้นำ โรงเรียนอื่น ๆ นอกจากนี้ สถาบัน NIE ยังได้จัดให้มีการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตวิทยาลัย เช่น Master of Arts, Master of Science, Mater of Education, Master of Teaching, Ph.D. and Doctor in Education และโปรแกรมการอบรมอื่น ๆ สำหรับผู้บริหาร จากต่างประเทศด้วย (Lim, 2013)

นอกจากนี้ สถาบัน Academy of Singapore Teachers ซึ่งก่อตั้งโดยกระทรวงศึกษาธิการของประเทศสิงคโปร์ เป็นหน่วยงานที่เน้นการจัดการประชุมวิชาการและงานสัมมนาสำหรับครู (NCEE) สถาบัน NIE มีการคัดเลือกที่เข้มข้นเพื่อให้มั่นใจว่าจะได้บุคคลที่เหมาะสม และมีคุณสมบัติเข้ามาเรียน โดยมีการคัดเลือกสองขั้นตอนหลัก ขั้นแรก คือ ใช้เกณฑ์การรับนักเรียนเข้าของมหาวิทยาลัย และผู้ผ่านการคัดเลือกจะถูกสัมภาษณ์โดยคณะกรรมการจากกระทรวงศึกษาธิการและสถาบัน NIE ในขั้นที่สอง ผู้ผ่านการสัมภาษณ์จะได้รับการรับจ้างจากกระทรวงศึกษาธิการและได้รับเงินเดือนระหว่างเรียน โดยประมาณ 60% ของเงินเดือนครูเริ่มต้น รวมถึงได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมการศึกษาด้วย (กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้จ่าย) และครูที่จบหลักสูตรแล้วจะต้องสอนเต็มเวลาในโรงเรียนเป็นอย่างน้อย 3 ปี (Lim, 2013)

จะเห็นว่าสิงคโปร์มีการดำเนินการในระบบผลิตและพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ จนทำให้การจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จอย่างสูง อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาของ Barber and Mourshed (2007) ชี้ให้เห็นว่า การสร้างระบบดังชุดนี้ได้คนที่เหมาะสมเข้าสู่อาชีพครูมีความสัมพันธ์กับสถานภาพวิชาชีพครูอย่างยิ่ง ซึ่งผลการสำรวจความคิดเห็นของสาธารณชนส่วนใหญ่เชื่อว่าครูเป็นอาชีพที่ทำคุณประโยชน์ต่อประเทศมากกว่าอาชีพอื่น และครูใหม่ให้เหตุผลการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพครูเพราะสถานภาพวิชาชีพ เป็นปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญที่สุดของการศึกษาสิงคโปร์

ระบบการศึกษาและการผลิตครูของประเทศจีน

ระบบการศึกษาของจีนวางแผนโดยรัฐบาลกลาง โดยมีกระทรวงศึกษาธิการจีนเป็นหน่วยงานหลักที่สำคัญที่สุดในการควบคุมดูแลระบบการศึกษา รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องของการบัญญัติ กฎหมาย กำหนดนโยบายและแผนงานด้านการศึกษา ดูแลและวางแผนการพัฒนาระบบการศึกษาจีน ปรับเปลี่ยนนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษา ให้เป็นแนวทางเดียว กันทั้งประเทศ การศึกษาภาคบังคับคือการศึกษาในระดับประถมศึกษา 6 ปี และมีธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี รวมเป็น 9 ปี รัฐบาลจีนให้ความสำคัญต่อการรับ

ชาวต่างชาติเข้ามาศึกษาในจีนอย่างมาก ถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศจีนและประเทศอื่น ๆ ปัจจุบันมีนักเรียนจากประเทศไทยที่กำลังศึกษาอยู่ในประเทศจีนประมาณ 2,500 คน ระบบการศึกษาประเทศจีนแบ่งออกเป็น 4 ระดับได้แก่

1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษาในระดับประถมศึกษา (6 ปี) ระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย (6 ปี) เนื่องจากการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับ ดังนั้นโรงเรียนประถมโดยทั่วไปจะเป็นโรงเรียนของรัฐโดยจัดให้นักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน รัฐบาลจีนพยายามที่จะพัฒนาให้ประชาชนทั่วประเทศได้ รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ในขณะเดียวกันก็พยายามที่จะสร้างศูนย์กลางการศึกษาในเขตพื้นที่ชนบท การศึกษาระดับมัธยมต้นของจีนมีระยะเวลา 3 ปี

2. การศึกษาด้านวิชาชีพ หมายถึง โรงเรียนด้านวิชาชีพ รวมถึงหลักสูตรอบรมวิชาชีพระยะสั้น ปัจจุบันสถานการณ์การเติบโตของการศึกษาด้านอาชีพมีการเปลี่ยนแปลงคือ การศึกษาด้านเศรษฐกิจ การคลัง พลศึกษา ศิลปกรรม มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ส่วนการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์มีแนวโน้มลดลง

3. การศึกษาระดับอุดมศึกษา หมายถึง การศึกษาระดับอนุปริญญา ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท รวมถึงการศึกษาระดับปริญญาเอก การศึกษาระดับอุดมศึกษาของจีนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ภายหลังปี 1981 เป็นต้นมา จีนได้เริ่มจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามแบบสากลทั่วไปที่ชัดเจน โดยแบ่งเป็น 3 ระดับคือ ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ปัจจุบันมหาวิทยาลัยในจีนมีจำนวนประมาณ 3,000 แห่ง โดย 2 ใน 3 เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐและ 1 ใน 3 เป็นมหาวิทยาลัยเอกชน การเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยของจีนจำเป็นต้องผ่านการสอบเข้าศึกษา โดยดูจากระดับคะแนนในการสอบ มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในจีนส่วนใหญ่จะเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ

4. การศึกษาผู้ใหญ่ หมายถึง การศึกษาประเภทต่าง ๆ ที่จัดขึ้นสำหรับผู้ใหญ่และผู้ไม่รู้หนังสือหรือการศึกษาอื่นที่มีรูปแบบใกล้เคียงกัน การศึกษาผู้ใหญ่ในระดับสูงพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ในปี 1999 มีสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับการศึกษาผู้ใหญ่จำนวน 871 แห่ง และยังมีอีก 800 กว่าแห่งที่เปิดการศึกษาทางไปรษณีย์ และการศึกษาภาคค่ำ

ระบบการศึกษาของจีน ถือเป็นระบบการศึกษาที่ใหญ่ที่สุดในโลก เนื่องจากนักเรียนที่อยู่ในระบบการศึกษาของจีนคิดเป็นร้อยละ 20 ของนักเรียนทั่วโลก รัฐบาลจีนให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทางการศึกษาเป็นอย่างมากและได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาในแนวลึกมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในด้านต่าง ๆ มีความหลากหลายและมีกลวิธีที่แตกต่างกันไปการเรียนการสอนมีตั้งแต่ในด้านวิชาการ ความรู้ อบรมวิชาชีพ จนถึงการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนในด้านศีลธรรมจรรยา โดยดำเนินการเรียนการสอนตั้งแต่การเรียนในระบบทั้งในภาคบังคับและไม่บังคับ ไปจนถึงการศึกษาทางไกลที่ทันสมัยและต่อเนื่อง

คนจีนมีประเพณีเคารพนับถือครูอาจารย์อย่างยิ่งและให้ความสำคัญกับการศึกษา ในสมัยโบราณผู้ที่สามารถเป็นครูได้ต้องมีประสบการณ์มากมาย มีความรอบรู้อย่างแตกฉานหรือเป็นผู้เชี่ยวชาญซึ่งกว่าจะมีคุณสมบัติดังกล่าวส่วนใหญ่อายุไม่น้อยแล้ว ครูจีนมีความสามารถถ่ายทอดความรู้ความสามารถให้แก่ นักเรียนอย่างไม่มีวันหมดสิ้น อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีผลงานอุดมสมบูรณ์ ผู้ที่ทำอาชีพครูจึงมีลูกศิษย์จำนวนมากใน เทศกาลปีใหม่ จะได้รับข้อความแสดงความยินดีและของมอบของขวัญจากบรรดาลูกศิษย์ที่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นอาชีพครูจึงเป็นอาชีพที่ได้ความนิยมชมชอบในสังคมจีน ทางการรัฐบาลสนับสนุนช่วยเหลือผู้ที่ประกอบ อาชีพครู ซึ่งนักศึกษาที่เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยฝึกหัดครูเข้าเรียนฟรี โดยไม่ต้องจ่ายค่าเล่าเรียนและยังได้รับค่า ครองชีพอีกด้วย (China Radio International : CRI, 2018)

ระบบการศึกษาและการผลิตครูของประเทศเกาหลีใต้

ระบบการศึกษาของเกาหลีใต้กำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี กำหนดให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาตามความสามารถ ระบบการศึกษาเป็นระบบ 6-3-3-4 คือ ชั้นประถมศึกษา 6 ปี มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี มัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี และวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย 4 ปี นักเรียนของเกาหลีใต้ช่วงอายุ 6-15 ปี ต้องเรียนการศึกษาภาคบังคับในระดับประถมศึกษาจำนวน 6 ปี และระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 3 ปี หลังจากนั้น นักเรียนอาจจะเข้าเรียนต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (Senior high school) ซึ่งอาจเป็นสายวิชาสามัญหรือสายอาชีพศึกษา หรือโรงเรียนที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ (Specialists/ Special purpose) ที่มีหลักสูตรที่เน้นเป็นพิเศษต่างกัน เช่น วิทยาศาสตร์ หรือภาษาต่างประเทศ เป็นต้น โรงเรียนประเภทนี้มักมีอำนาจอิสระของโรงเรียนสูงกว่าปกติ

การรับนักเรียนเข้าโรงเรียน เกาหลีใต้มีวิธีปฏิบัติที่น่าสนใจ คือ การรับเข้าโรงเรียนโดยไม่ใช้วิธีการสอบคัดเลือก เช่น การให้สิทธิในพื้นที่เท่า ๆ กัน และใช้คอมพิวเตอร์สุ่มเลือกนักเรียน วิธีนี้ถูกใช้รวมทั้งในเมืองใหญ่ ๆ ในเขตเมืองหลวงและบริเวณชานเมือง แม้แต่โรงเรียนที่มีวัตถุประสงค์พิเศษก็ใช้วิธีนี้ นักเรียนจึงไม่ต้องเผชิญกับการสอบที่กดดันมากในตอนนี ส่วนวิธีการรับอื่น ๆ มีทั้งการดูระเบียบจากโรงเรียนเก่า มีโรงเรียนจำนวนน้อยที่สอบคัดเลือกโดยข้อสอบของโรงเรียนซึ่งมักเป็นโรงเรียนอาชีพศึกษาเพราะต้องดูความถนัดของนักเรียนประกอบด้วย การวัดผล แม้ไม่มีการสอบคัดเลือกเข้าโรงเรียน แต่นักเรียนเกาหลีใต้เรียนอยู่ภายใต้ความกดดันของการสอบ นักเรียนจะถูกวัดผลอย่างสม่ำเสมอโดยครูทุกวิชาและทุกระดับชั้น มีการบันทึกผลลงในระเบียบซึ่งจะเป็นสมุดประวัติที่จะให้ข้อมูลและสาระต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวนักเรียน ทั้งด้านการเรียน กิจกรรม ความประพฤติ และด้านศีลธรรมจรรยาบรรณ สมุดประวัตินี้สามารถนำไปใช้ประกอบการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และใช้ประกอบการเข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัยได้ เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนที่ต้องการเข้ามหาวิทยาลัยจะต้องสอบอย่างเข้มงวด การสอบนี้สำหรับนักเรียนถือเสมือนเป็นนรก “Examination Hell” ที่ไม้อาจสอบตกได้ เพราะพ่อแม่เกาหลีใต้ซึ่งผลักดันและทุ่มเทให้กับการศึกษาของลูกอย่างรุนแรงจะรับไม่ได้หากลูกสอบไม่ผ่าน ซึ่งข้อสอบนี้นั่นเองที่ทำให้นักเรียนเกาหลีใต้ต้องออกไปกวาดวิชาทั้งในโรงเรียน และหาครูสอนพิเศษตอนหลังเลิกเรียน (Elise Hu, 2015)

เกาหลีใต้เป็นประเทศเดียวในโลกที่มีระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง 10 เมกะบิต (เฉลี่ยอยู่ที่ 14.6 เมกะบิต) เร็วที่สุดในโลก แซงญี่ปุ่น มีนโยบายให้นักเรียนทุกคนได้เรียนฟรีและมีอาหารกลางวันให้ฟรี เกาหลีมีระบบการศึกษาที่มีคุณภาพมีทักษะแรงงานของประชากรสูง รัฐบาลสร้างระบบเว็บไซต์ EDUNET.20, EDUNET.T.or.kr ให้เป็นศูนย์การค้นคว้าของนักเรียนนักศึกษา สร้าง RISS.KR ให้เป็นศูนย์รวบรวมวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกไว้ให้คนเกาหลีใต้ศึกษาฟรี มีระบบเว็บไซต์ ระบบข้อมูลการศึกษาชาติ (ในซ์-NEIS) เว็บไซต์ มีข้อมูลนักเรียนและอาจารย์ EDUNET ให้เป็นห้องสมุดดิจิทัล สร้างเว็บไซต์ระบบการเรียนรู้ Online สามารถเรียนได้ที่บ้านหรือเรียนได้ทุกสถานที่ตลอดเวลา พัฒนาทักษะระบบไอทีให้กับครูผู้บริหารโรงเรียนจัดห้องเรียนประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน จัดชั้นเรียนคุณภาพ U Classroom ที่มีระบบสารสนเทศที่ทันสมัยจัดการศึกษา แบบ Smart Education เพื่อเตรียมคนเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ให้เลิกการเรียนแบบ E-learning และ Mobile Learning นักเรียนตั้งแต่ชั้น ป.2 มีโน้ตบุ๊ก ระบบ iPod ทุกคน การเรียนในหลักสูตรจะมีอยู่ 3 ส่วนคือ เนื้อหาทางวิชาการ กิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งเด็กจะได้ออกไปเรียนนอกชั้นเรียนในชุมชนเรียนรู้อย่างสนุก และมีวิชาเลือกที่หลากหลายให้เด็กเรียนได้เลือกตามความสนใจของผู้เรียน เด็กนักเรียนจึงต้องมีวินัย มีความรับผิดชอบ ทำงานหนัก ซาตินิยมสูง และให้ความเคารพพ่อแม่ เชื่อฟังครูอาจารย์สูง เด็กนักเรียนเกาหลีใต้ไปโรงเรียนปีหนึ่ง จำนวน 220 วัน (ประเทศไทย 200 วัน) นักเรียนที่เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา

ต้องเรียนวันละจำนวน 15 คาบ เวลาเรียนเริ่มตั้งแต่ 07.30-22.30 น. ช่วงเวลา 19.30-22.30 น. จะเป็นช่วงที่นักเรียนต้องเรียนด้วยตนเอง (Self-Study) เด็กที่ขยันมากจะเรียนเพิ่มเกี่ยวกับวิชาการตลอดเวลาส่วนคนที่ขยันน้อยหน่อยก็จะเรียนกีฬา ศิลปะ คณิต ในช่วงสัปดาห์ก็จะไปเรียนพิเศษหรืออ่านหนังสือในห้องสมุดจนถึงตีหนึ่งตีสอง แล้วเมื่อตื่นขึ้นมาในตอนเช้า เจ็ดโมงเช้าก็ต้องไปเข้าเรียน ชีวิตเด็กนักเรียนเกาหลีจึงกดดันมาก จากการฝึกการเรียนมาแบบนี้ตั้งแต่เด็ก ทำให้คนเกาหลีเป็นคนขยัน จริงจังกับชีวิต สังคมเกาหลีมีความเครียดสูง เวลาคนเกาหลีทำอะไรผิดนิดหน่อยก็จะฆ่าตัวตาย อัตราการฆ่าตัวตายของคนเกาหลีจึงมีสูง

ครูของเกาหลีได้ ความจริงประการแรก คือ การให้คุณค่าและความสำคัญของการศึกษาที่ยกย่องให้การศึกษากลายเป็นพื้นฐานของทุกอย่างรวมทั้งของชีวิตด้วย ประการที่สอง ครู คือปัจจัยความสำเร็จของเกาหลีได้ ครูเกาหลีได้ถูกคัดเลือกมาจากคนที่เก่งที่สุด กว่าที่จะผ่านเข้าไปเป็นนักเรียนครูได้ไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะนักเรียนที่มีคะแนนสูง 5% บนเท่านั้นที่มีสิทธิเข้าศึกษาในสถาบันผลิตครู เมื่อเข้าทำงาน ครูจึงไม่ได้มีหน้าที่ทำตามคำบอกแต่มีอิสระและมีความมุ่งมั่นเสียสละในการทำงานสูง และทำงานอย่างหนัก ครูเกาหลีมีเวลาทำงานอย่างเป็นทางการตั้งแต่ 07.30 น. ถึง 17.30 น. อีกทั้งในเกาหลีได้มองว่าผู้ประกอบวิชาชีพด้านการศึกษาคือหนึ่งในวิชาชีพชั้นสูงสุด ให้เกียรติและยกย่องครู ครูมีสถานะทางสังคมสูง มีค่าตอบแทน และมีความมั่นคงในอาชีพสูงมาก คนเกาหลีได้รุ่นใหม่ส่วนมากจึงต้องการเข้าสู่อาชีพครู ซึ่งตรงกันข้ามกับไทย

หากเปรียบเทียบกับไทย ระบบโรงเรียนของเกาหลีได้ก็มีส่วนที่คล้ายคลึงกับระบบโรงเรียนของไทยอยู่บ้างพอสมควร เช่น ขนาดชั้นเรียน อัตราส่วนครูต่อนักเรียน และความนิยมในการเรียนพิเศษหลังเวลาเรียนที่โรงเรียนเหมือน ๆ กัน แต่ที่น่าสังเกต คือ โรงเรียนเกาหลีได้ไม่ใช้การสอบแข่งขันเข้าโรงเรียน ในขณะที่โรงเรียนไทยสอบแข่งขันกันอย่างเอาเป็นเอาตาย และปล่อยให้โรงเรียนดีเลือกนักเรียนเก่งไป ส่วนนักเรียนที่เหลือให้ไปเข้าโรงเรียนด้อยสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม และด้อยคุณภาพ นักเรียนก็ต้องเรียนกับครูที่ด้อยคุณภาพ ประดุจ “นักเรียนคัดทิ้ง” ทั้ง ๆ ที่จริงแล้วไม่ควรมีนักเรียนคนใดถูกทิ้ง (No Child Left Behind) เมื่อหันกลับมาดูประเทศไทย การที่รัฐไม่เอาใจจริงเอาใจกับการที่จะพัฒนาครูที่เป็นบุคคลสำคัญของประเทศ สังเกตได้จากเงินเดือนของครูในประเทศไทยน้อยมาก ทำให้น้อยคนที่สนใจจะประกอบอาชีพครู คนที่เก่งก็หนีไปเรียนสาขาอื่น ซึ่งแน่นอนว่าเงินเดือนที่ได้รับสูงกว่าอาชีพครูหลายเท่าตัว คนที่เลือกเรียนในคณะศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์กลับเป็นผู้ที่ไม่ใช่พวกหัวกะทิ หรือเป็นพวกที่ไม่รู้จะเรียนอะไรแล้วจึงมาเรียนในสาขานี้ เมื่อเปรียบเทียบกับเกาหลีได้กลับตรงกันข้ามกับประเทศไทยโดยสิ้นเชิง เพราะเกาหลีได้ มีแรงจูงใจให้คนที่เรียนทางการศึกษากลับมาประกอบวิชาชีพครูด้วยการเพิ่มเงินเดือนให้สูงขึ้น มีสถานภาพทางสังคมที่สูง ยกให้เป็นปูชนียบุคคลที่สังคมยกย่องและให้เกียรติสูงสุด โดยรายได้ของครูอยู่ในอันดับต้น ๆ ซึ่งพอ ๆ กับอาชีพแพทย์และทนายความ และยังมีวันหยุดพักผ่อนทำให้มีเวลาพักผ่อนและมีเวลาค้นคว้างานวิจัย ทำให้คนเก่งอยากที่จะทำงานเป็นครู ซึ่งถ้าครูเก่ง ย่อมจะสอนให้เด็กในประเทศมีศักยภาพที่สูงได้ เห็นได้จากประชากรของประเทศเกาหลีได้ในปัจจุบันสามารถก้าวเข้าสู่การแข่งขันในตลาดโลกอย่างงามสง่า

บทสรุป

ประเทศที่มีคุณภาพการศึกษาชั้นนำของโลก ต่างก็มีแนวทางสร้างคุณภาพครูด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน ได้แก่ ยุทธศาสตร์การศึกษาของครูให้ต้องจบปริญญาโทจากหลักสูตรผลิตครูที่เป็น research-based curriculum และมีการคัดเลือกคนที่จะเข้าศึกษาเพื่อเป็นครูอย่างเข้มงวด นี่คือการวิธีการของฟินแลนด์ ดำเนินการเชิงรุก เพื่อดึงดูดคนที่ทำงานในวิชาชีพอื่นอยู่ช่วงหนึ่งแล้วมาเป็นครูในสาขาที่ต้องการ เช่น สาขาศิลปะ เป็นวิธีการของอังกฤษ สรรหาและคัดเลือกนักเรียนที่จะเข้าเรียนหลักสูตรครู ด้วยวิธีการเชิงรุก ไม่ใช่แค่ประกาศรับสมัคร เป็นวิธีการของสิงคโปร์ให้ทุนการศึกษาแก่เด็กเก่งที่ได้รับคัดเลือกให้เข้าเรียนในหลักสูตรผลิตครู เป็น

วิธีการของประเทศจีน ทุกประเทศที่คุณภาพการศึกษาสูงระดับโลก เลือกคนมีความสามารถมาฝึกอย่างดีทั้งในด้านสาระวิชา ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ความมีแรงบันดาลใจรักการเป็นครูและรักศิษย์ สำหรับออกไปทำหน้าที่ครู และให้การตอบแทนสูง

สำหรับประเทศไทย ระบบการศึกษามีบริบทที่มีการผสมทั้งแบบยุโรปและแบบสหรัฐอเมริกาประกอบกับประเทศไทยมีประชากรมากกว่า 60 ล้านคน มีความหลากหลายของปัญหา และมีการกระจายของประชากรตามพื้นที่ชนบทและหนาแน่นในเมือง มีระดับเศรษฐกิจและค่าครองชีพรายได้ของประชากร ระบบการเมืองการปกครอง เชื้อชาติวัฒนธรรม และอื่น ๆ ที่แตกต่างกันมาก การนำแนวคิดและวิธีการจัดการศึกษาของต่างประเทศมาใช้กับประเทศไทยจึงต้องมีความรอบคอบระมัดระวังไม่ควรดำเนินการเลียนแบบโดยขาดการศึกษาอย่างรอบคอบ ต้องคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย ซึ่งเป็นสิ่งเดียวที่นักการศึกษาของไทย สถาบันการศึกษาของไทย ผู้กำหนดนโยบายการศึกษาของไทยควรจะต้องดำเนินการตาม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้สังคมมั่นใจว่าจะสามารถผลิตครูที่มีคุณภาพ เป็นผู้มีนิติธรรม ศิลธรรม จริยธรรม คุณธรรม และวัฒนธรรมตามบริบทของสังคมไทย

บรรณานุกรม

- กฤษณ์ วัฒนธรงค์. (2556). การฝึกหัดครูของ University of helsinki ประเทศฟินแลนด์. เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/content/347192>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูง สำหรับประเทศไทย 4.0. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- อภิภา ปรัชพทธี. (2561). การพัฒนารูปแบบการผลิตครูเพื่อรองรับการศึกษายุค 4.0. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Barber, M., & Mourshed, M. (2007). *How The World's Best-performing School systems Come Out on Top*. London: McKinsey & Company, Social Sector.
- CRI Marks China's First English Radio Show. (Archive) CRI English. (2018)
- Elise Hu. (2015). *The All-Work, No-Play Culture Of South Korean Education*. Retrieved from <http://www.npr.org/sections/parallels/2015/04/15/393939759/the-all-work-no-play-culture-of-south-korean-education>
- Lim, K. M. (2013). *Teacher education in Singapore*. Paper presented at the SEAMEO RIHED Regional Seminar on Teacher Education, National Institute of Education, Singapore.
- Ministry of Education and Culture. (2016). *Teacher education in Finland*. Retrieved from <http://minedu.fi/documents/1410845/4150027/Teacher+education+in+Finland/57c88304-216b-41a7-ab36-7ddd4597b-25>